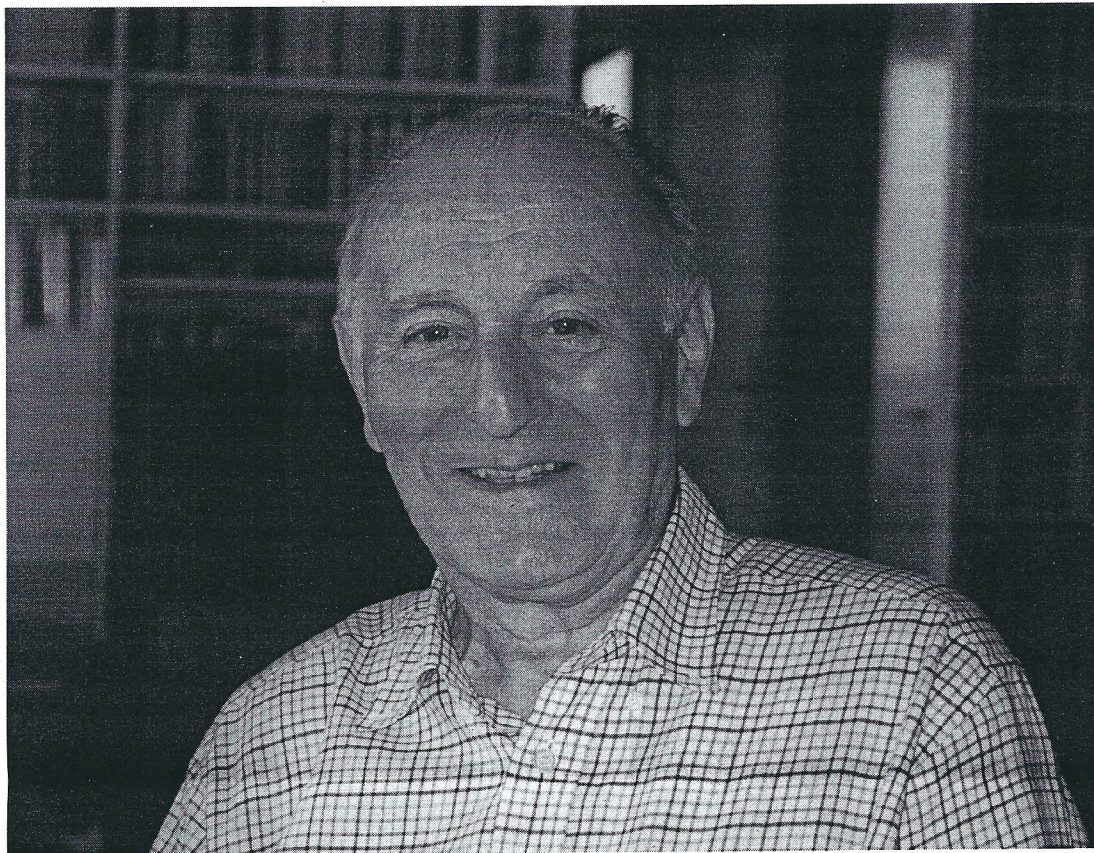

'wandelen is: je eigen goesting kunnen doen'

Jan Flips (77) is natuurvriend en lange-afstand-wandelaar van het eerste uur. In zijn woonplaats Antwerpen is hij nauwelijks bekend, laat staan daarbuiten. Toch schreef deze wandelaar pur sang vele tientallen jaren in het blad van de Belgische Natuurvrienden, installeerde een Lange-Afstand-Wandelpad tussen Antwerpen en Hulst en richtte met groot succes een club op voor bergwandelaars. In Nederland hoorden wij voor het eerst van Flips door zijn boek 'Groene Dinsdagen', waarin de schrijver op hoogst eigen wijze de kunst van het wandelen bezingt. Een ontmoeting met een 'oude rot' in het wandelen.

door Frank Flippo

Voordat Jan zijn levensloop aan mij ontvouwt, vraag ik hem hoe hij aan de titel komt van dat boek. Hoezo dinsdagen? Jan: 'Pas na mijn pensionering rond '81 ben ik begonnen met de wekelijkse tochten die ik in dat boek beschrijf. En die deed ik steeds op dinsdag. Dat had te maken met mijn echtgenote. Die werkte toen nog een dag in de week en dat was dinsdag. Ik bracht haar dan 's ochtends met de auto naar haar werk in het ziekenhuis, reed vervolgens ergens heen om daar een stuk te gaan wandelen, en stond dan aan het eind van de

middag weer aan de ziekenhuispoort. Zodoende werden het Groene Dinsdagen.

In feite doen wij nog steeds Groene Dinsdagen, maar het worden nu ook weleens maandagen, of woensdagen, want nu zijn we beide vrij en kunnen door niets gebonden ons kalenderke aanzien.' Jan laat een schema zien waarop zeer nauwkeurig, van dag tot dag, de bestemmingen voor de komende drie weken staan vermeld. Het 'groen' van die Dinsdagen benadrukt hij met een motto van Frederico Garcia Lorca bij het nawoord van het boek:

*'Groen wat hou ik van jou, groen,
Groene wind en groene twijgen.'*
(Uit: *Romancero Gitano*)

Twistziek wijf

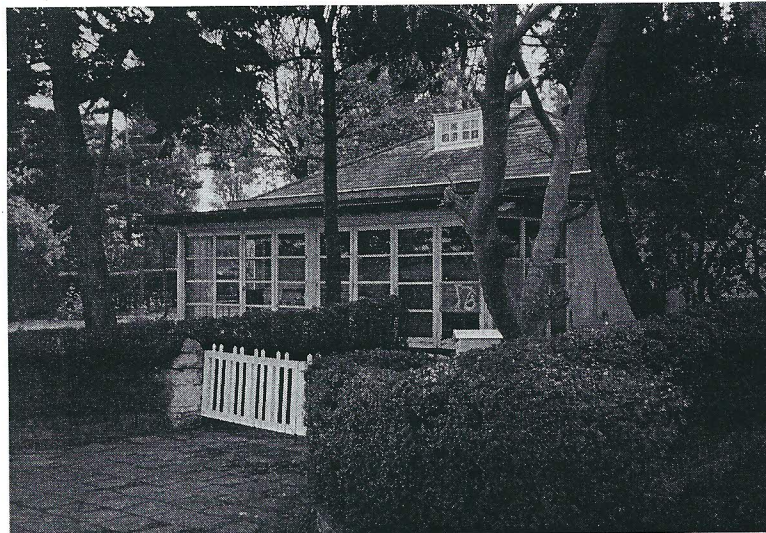
Groene Dinsdagen is een hoogst individueel, hier en daar poëtisch boekje, met allerlei uitweidingen, geschreven in een ouderwets soort Nederlands. Gezapig is het allerminst. Want Jan plaatst regelmatig niet mis te verstane opmerkingen over de 'verankering' van zijn schone Vlaanderen.

'Is dat dan niet nodig?' reageert Jan. 'Ik ben daarom bekritiseerd ja, en ook om andere zaken die ik in dat boek beschrijf. Soms liep ik over privéterreinen, min of meer uit noodzaak, omdat ik anders het hele eind terug moest lopen.

Zo stak ik in de buurt van Turnhout eens een flink stuk af door de velden

foto boven:
Jan Flips

foto onder:
Jans
natuurvriendenhuis

en belandde zo op een verharde weg tussen de bossen door. Daar werd ik opgemerkt door een vrouwelijke bewachter per jeep. Die wenste al blaffend te weten of ik niet kon lezen. Nou ja, dat kon ik. Ze zei dat ik daar niet mocht komen en daar niets te zoeken had, enzovoort. Ik haalde mijn kaart tevoorschijn, wees de weg aan waar we op stonden en vroeg: 'Dit is toch een gemeenteweg?'. Ja, die mocht ik wel bewandelen, zo lang ik maar geen voet in de bossen zou zetten. Jan verliet het 'twistzieke wijf' dat hem de 'onaangenaamste ontmoeting sinds jaren' bezorgde en liep toen maar die drie kilometer van de gemeenteweg af. Hij eindigde op de Nederlandse grens. Tot zijn verbazing merkte Jan dat hij direct over de grens overal vrij kon lopen, rede om op te merken dat 'België op dit gebied blijkbaar tot de achtergebleven gebieden in Europa behoort'.

Wending

De Groene Dinsdagen gaven een flinke wending aan Jans bestaan. Lange tijd werkte hij in de gezondheidszorg: 'Als je meer dan veertig jaar gewend bent elke morgen naar kantoor te gaan en elk weekeinde je sociale verplichtingen af te lopen, en je krijgt plotseling volledige vrijheid die je benut met dingen die je sinds je jeugd niet meer gedaan hebt, dan noem ik dat een hele wending. En mijn conditie ging flink vooruit. Veel mensen zeggen dat dat nooit kan als je maar één dag in de week wandelt. Maar ik voelde me al wandelend gezonder worden.'

Jan Flips trekt er nog altijd het hele jaar door op uit, weer of geen weer: 'Thuisblijven, dat kan niet. Als trekker moet je alle weersomstandigheden kunnen verdragen. Bovendien kun je je wapenen met wat je bij je hebt. In bijvoorbeeld de Hoge Venen heb je altijd rubber laarzen nodig. Ja, die Hoge Venen, daar mogen we nu ook al niet meer in. Rondom Baraque Michel ligt 4000 hectare reservaat. Daar lopen nu vaste paden door en daarbuiten mag men niet meer komen. Dat kunnen we wel begrijpen, maar het is onaangenaam voor ons omdat wij daar vroeger vrijuit liepen.

Wij hebben een tijdlang niet gewandeld, want mijn echtgenote was zwaar ziek. Nu moeten we stiltekenen aan weer in beweging komen, ook als conditietraining voor de zomer, want dan zoeken wij altijd de bergen op en daar wandel je veel zwaarder.

We bezoeken al jaren de Alpen, zonder ooit verplichte nummers als de Matterhorn of de Mont Blanc te beklimmen. We komen liever op plekken die eenzamer en volgens ons fraaiër zijn. Die liggen vaak helemaal niet ver van de drukbezochte plaatsen.

De laatste week hebben we toch weer drie uur gewandeld. Dat is op het ogenblik genoeg. Een autoriteit maken, voor de middag anderhalf uur wandelen. Dan ergens een plaatsje zoeken en de inhoud van onze knapzak opeten. Een beetje rusten, nog anderhalf uur wandelen, een pintje drinken en dan terug naar huis.'

Vrijheid

'Waarom ik mijn hele leven al wandel? Het is de zin van vrij te zijn. Vrij zijn om zijn eigen goesting (zin) te kunnen doen. Die vrijheid perk ik vrijwillig in met een beetje studie vooraf. Dat maakt het dubbel zo leuk.

Ik begin altijd met de stafkaart uit te pluizen van het gebied waar ik door wil wandelen. Een tocht voor volgende week ligt al klaar. Over de E zo veel, afrit zoveel, langs daar tot daar, parkeren daar, dat heb ik al met een potloodkringetje aangegeven.'

Jans liefde voor de natuur ontstond rond het buitenhuisje van zijn ouders in Wijnegem, vlakbij

Antwerpen. Flips: 'Nu is dat gans volgebouwd met grote bedrijven, toen was dat nog volop buiten. Ik leerde daar veel buitenjongens kennen en samen wandelden wij heel wat af. Later schreef ik een boek over die streek, 'Wandelaar in Neteland', dat helaas niet meer te krijgen is. Ik beschrijf daarin hoe ik met opzet de grenspaden volgde, de hele Kempen door. Ik deed dat samen met iemand die de streek kende, de vader van een bekende dichter. Die heet Eddy van Vliet, kent u die? Nee? Enfin, er loopt daar ook een heel klein beekje, de Schijn. Tegenwoordig zit dat watertje volkomen verward en gans ingebuisd in heel die industrie van de Antwerpse haven. Vroeger speelden en zwommen we daar.'

'Van dat buitenverblijf in Wijnegem, met die boerenjongens, ben ik van lieverlee in de jeugdherbergbeweging verzeild geraakt. Wij hadden daar een trekkersgroep die de Kollebloem heette, en ook weleens de Bokkerijders. Als men jong is wil ge weleens wild doen, hè? We hebben nog altijd contact met die mensen. Later, toen ik volwassen werd, stapten mijn vrouw en ik over naar de Natuurvrienden. Dat was de enige beweging waar je als stel of als gezin terecht kon. Want in de jeugdherberg mocht je vroeger als volwassene niet slapen. Dat kwam pas later, met de instelling van de Grote Routepaden na de oorlog. Omdat die jeugdherbergen op hetzelfde adres gevestigd zijn als de Vlaamse jeugdherbergen, ben ik er pas vanaf die tijd weer mee in aanraking gekomen, en heb ik er weer wat mensen leren kennen. Maar nu zijn wij op een leeftijd gekomen die wat meer comfort vereist, dus zoeken wij ons een hotelleke.'

Saeftinge

Jan staat op en wijst uit het raam van zijn appartement, bovenin een hoge torenflat. Vanaf hier kun je de Schelde vele kilometers richting Nederland zien lopen. Jan: 'Ik liep daar vaak. Door die slikken liepen we heel die oude oever langs tot wat ge daar ginder ziet, die rookpluim. Dat is de kerncentrale van Doel. 't Is spijtig dat het niet zo helder is, want normaal kunnen wij hier naar Nederland kijken, naar het Verdrongen Land van Saeftinge. In mijn jeugd liep ik daar overal. Je geraakte beslikt tot aan de neus. Vroeger was er een herberg waar je elkaar dan achteraf met de spuit schoon spoot. Tegenwoordig mag je er zonder gids niet meer in. Want onveilig is het niet, zeker als je een eind van de Schelde-oever af zit, in dat krekengebied. Het water stijgt daar flink als het vloed wordt. Aan de rivier gaat dat geleidelijk, maar de krekens vullen zich met horten en stoten. Dan kan het gebeuren, dat juist nadat je een bedding bent overgestoken, een vloedgolf die kreek vult, zodat het water je, je weg afsnijdt. Je moet dan een andere terugweg verzinnen.'

Winter

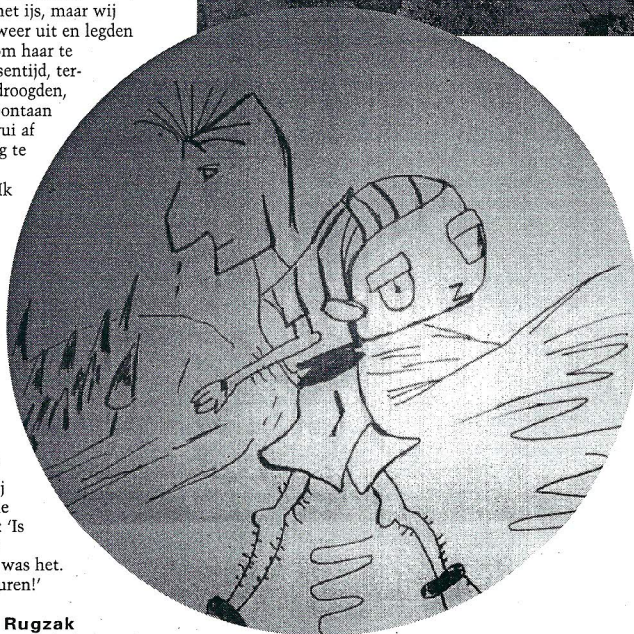
De mist verdiept de wijldheid der polders bij 't Verdrongen Land. De bieren zijn geogot, smeltwater drukt de vette alkers waar de traactoren sporen schrijven in stilgehouden schrift. En alles smolt en zijpt. De krekens spuien overlast in lees bre lijnen door het land, en op de langgerekte slaperdijken, over beijzeld sneeuwtafelen, gaan arm in arm de lange rijen populieren. Eendvogels tiren, en de herder volgt zijn saamgedrongen lulle langs de dijk. Het maakt mij ruim, het maakt mij rijk, los van bezorgde gedachten, lange winterwatergrachten. (uit: Groene Dinsdagen, 1989)

IJs

Jan wijst verder: 'Waar je nu al die huizen ziet, lag één grote zandvlakte. Alleen tegenover de oude Antwerpse binnenstad, pal aan de overkant, lag een kleine nederzetting met een stationnetje. Voor de rest was alles opgespoten grond. Ik ben daar eens met een jeugdgroep wezen wandelen. Dat moet zestig jaar geleden zijn. Vanuit Antwerpen kwamen we aan de overkant door de voetgangerstunnel onder de Schelde. Wij liepen richting een hoog gebouw in Zwijndrecht, helemaal aan de andere kant, omdat dat het eerste was wat je daar buiten Antwerpen tegenkwam. Het was hartje winter, er lag sneeuw, de sloten waren bevroren. Steeds als we een slootje tegenkwamen, maakten we een lange glijer over het ijs. Dat was dikke pret, maar het ging niet de hele tijd goed. Want ineens zakte de dikste dame in ons gezelschap er doorheen. Ze kwam onder het ijs, maar wij sleepten haar er weer uit en legden een vuurtje aan om haar te drogen. In de tussentijd, terwijl haar kleren droogden, stond iedereen spontaan een sjal, jas of trui af om haar voorlopig te kleden. Ze heette Hilde. Ik heb dit verhaal later beschreven in één van mijn boeken. Een halve eeuw na deze tocht bleek een lezere die vrouw te herkennen. Die lezere was een Belgische die gemigreerd was naar Canada en eventjes 'over' was. Zij vroeg mij naar die vrouw die door dat ijs zakte: 'Is dat die Hilde van Siegfried?' Ja, die was het. Dat waren hun burenl'

Gezel van de Rugzak

'U ziet dat Natuurvriendenhuisje daar?' Jan wijst naar een stulpje beneden in het park aan de voet van zijn flat. 'Ik ontmoet daar nog wel eens vrienden. Het Grote Routepad van Antwerpen naar Hulst loopt er langs.' Jan zette dat deel van de GR 5a hoogstpersoonlijk uit. 'Zestien, zeventien jaar ligt dat daar nu. Vele jaren liep ik het pad af, tot aan de poorten van Hulst. We gingen dan zo'n twee keer per jaar met zijn tweeën het pad langs. De ene reed, de ander ging met schildersgerief merktekens plakken, afschrapen of nieuwe tekens aanbrengen. Of het pad verleggen. Vroeger gaven ze op het eind van het jaar in een jeugdherberg een dineetje voor GR'ers. Maar financieel gaat dat niet meer, dus nu is er alleen nog een receptie. Komende februari is dat weer. Ik ben ook uitgenodigd, voor de laatste keer. Ja, 't kan niet blijven duren.' Want Jan stopt ermee. Maandag 27 oktober 1996 droeg hij het werk over aan een jonger iemand. Onlangs werd hij gelauwerd: 'De Jeugdherbergcentrale en de Grote Routepaden-vereniging hebben mij een titel gegeven: 'Gezel van de Rugzak'. Elk jaar benoemen ze een zestal gezellen. Het laatste jaar was er bijvoorbeeld een jeugdherbergmoeder bij, maar ook een hoge piet uit de toeristische wereld. Maar nu hebben ze mij dat gegund. Je krijgt dan een ets of een tekening, gemaakt door een kunstenaar, speciaal voor de gezel. Ik kreeg dit.' Jan toont me een keramiekwerkje, het bovenaanzicht van een bos met minuscule bleekgroene struikjes. Er loopt een pad door, bespikkeld met afdrucken van wandelschoenen.

Wandelboom

Jans langdurige werk voor de GR zal zeker hebben bijgedragen tot dit geschenk. Jan: 'Dat pad naar Hulst vertrekt vanaf het eind van de voetgangerstunnel op de linkeroever. Het is in de afgelopen vijftien jaar volledig verlegd door allerlei stadsuitbreidingen, nieuwe industrieën en ontbossingen. Maar nog altijd is het zeer de moeite waard. Kijk, op deze foto zie je de wandelboom aan de tunnel.' 'De wandelboom' staat op de plek waar de tunnel boven de grond komt; een alleraardigst houten wijzer met geruzakte Hans en Grietje-figuren erop. Vanaf hier kun je linksom, naar Hulst, maar ook rechtsom, richting Oost-Vlaanderen. Want tegenwoordig loopt de GR-5a helemaal rond, door de beide Vlaanderen. En zo geniet Jan van geschenken, eerbewijzen, fotoalbums en andere herinneringen. De oude natuurvriendenromantiek met een kampvuur 's avonds in het veld spreekt hem nog altijd aan. 'Maar nu, op onze leeftijd, zijn wij geneigd ons terug te trekken, omdat wij met ons tempo de jongeren niet tot last willen zijn. Wij hebben ons eigen tempo, en kunnen sommige zaken niet meer aan. Dus lopen we alleen. Wel verschojn ik nog regelmatig op bijeenkomsten van de Natuurvrienden en van de bergwandelaars. Maar denk niet dat wij alleen in herinneringen leven. Er is onlangs een nieuw Streekpad geopend in de Kempen, in een zeer wijde cirkel rondom Turnhout. We zijn die prompt beginnen af te lopen, zo gauw we die informatie kregen. Op de kaart kiezen we dan een stukje uit dat ons bevalt, rijden er heen

foto boven:
Jans eigen G-routepad aan de voet van zijn flat

illustratie onder:
dit stuurde Jan vroeger naar huis

en maken daar een rondwandeling van. De week erop kiezen we weer een ander stukje verderop. We zijn inmiddels tot voorbij Meerle en gaan de volgende week Nederland binnen, naar de bossen rond Stribbeek en Chaam, om ten oosten van Turnhout weer in België te komen.' Jan Flips en ik nemen hartelijk afscheid. Buiten is het zonnig herfstweer, en het eerste wat ik doe aan de voet van de Panoramatoren is lange, gouden wandelingen beleven in het bos achter Antwerpen dat luistert naar de lieflijke naam Het Rot. Al was het alleen maar omdat Jan er tientallen jaren lang zijn sporen uitzette.

*Otto
Voor honderd vijftig schijven vreemde munt
en nog een bordvol kroedelroep
nam hij voor ons het dekfel van de pot
der aarde.
Een boerenzoon met bruin verweerd
gelaat
en kruim in hart en pezen.
Een lach zong uit zijn ganse wezen,
en onafscheidelijk op zijn donkere
kroezelkop
de groene landmanshoed met gemo-
haard en Troocke veder.
Hij ging ons voor, de schreden dars-
send over de morenen,
betrad de sneeuw met plechtig vaste
treed,
en wij hem nu, in 't steeds weer een-
der spoor
en stap voor stap, traag-brachtler-
sparend door de aren,
tot op het frisse joch waar alle win-
den samen praten,
en waar wij droge pruimen aten
wijl Otto met de pickel wijzard
de opitser noemde die zich in het hoog-
land om ons heen verdrongen.
Dan heeft hij ons weer aangehouden
en ons langs piek en kloof gesjouwd
doorheen de rammel der lavinen.
(uit: Berg Vrij, 1992)*

TIP

'Groene Dinsdagen' (ISBN: 90 5045 007 5) ligt nu bij De (Belgische) Slegte voor iets meer dan honderd frank. Het is ook in diverse Nederlandse bibliotheken verkrijgbaar, onder meer in Utrecht. Jans andere boeken heten 'Berg Vrij' (ISBN: 90 5045 010 5), over wandelen in de Alpen, en 'Wandelingen door Neteland' (niet meer verkrijgbaar), alle verschenen bij uitgeverij De Graal VZW in Turnhout.